

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2019
Α΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: ΔΕΥΤΕΡΑ, 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2019

**ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: ΑΑ036**

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ: 90΄ λεπτά

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΟΚΤΩ (8) ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ**Ι. ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ****(μονάδες 20)****(α)**

Ζεὺς γὰρ Ἡρακλέα καὶ Τάνταλον γεννήσας,	1
ὥς οἱ μῦθοι λέγουσι καὶ πάντες πιστεύουσι,	1
τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησεν,	1
τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν.	1
Οἷς δεῖ παραδείγμασι χρώμενόν σ' ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας,	2
καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἰρημένοις ἐμμένειν,	1
ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν	1
καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώσκειν.	2
Ἴσοκράτους <i>Πρὸς Δημόνικον</i> 51-52	ΣΥΝΟΛΟ
	10

(β)

Δοτέον οὖν τοῖς παισὶν ἀναπνοὴν τῶν συνεχῶν πόνων,	2
ἐνθουμένους ὅτι πᾶς ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διήρηται.	2
Καὶ διὰ τοῦτ' οὐ μόνον ἐγρήγορσις ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὐρέθῃ,	1
οὐδὲ πόλεμος ἀλλὰ καὶ εἰρήνη, οὐδὲ χειμῶν ἀλλὰ καὶ εὐδία, οὐδ' ἐνεργοὶ πράξεις ἀλλὰ καὶ ἑορταί.	3
Συνελόντι δ' εἶπεῖν ἢ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἐστὶν ἄρτυμα. [...]	2
Πλουτάρχου <i>Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς</i> 9 b – c	ΣΥΝΟΛΟ
	10

II. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ**(μονάδες 5)**

Ἐγὼ σύνειμι μὲν θεοῖς, σύνειμι δὲ ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς· ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτ' ἀνθρώπειον χωρὶς ἔμοῦ γίνεται.

Ξενοφώντας Ἀπομνημονεύματα 2.1.32

(α) Αφαιρείται 0,25 μονάδα για κάθε τονικό λάθος ή παράλειψη τόνου ή πνεύματος ή υπογεγραμμένης.

(β) Εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν δύο ή περισσότερα λάθη τόνου ή πνεύματος, αφαιρείται 0,25 μονάδα.

(γ) Αφαιρείται 0,5 μονάδα για ορθογραφικό ή γραμματικό λάθος.

(δ) Εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν δύο ή περισσότερα ορθογραφικά ή γραμματικά λάθη, αφαιρείται 0,5 μονάδα.

(ε) Σε περίπτωση που συνδυάζονται οι περιπτώσεις (α) και (γ), αφαιρείται 0,5 μονάδα.

(στ) Το επαναλαμβανόμενο λάθος αξιολογείται μόνο μία φορά.

III. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ**(μονάδες 15)**

Ἵμᾱς δὲ χρῆ πρῶτον μὲν τοῦτο γινῶσκειν,	3
ὄτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλὰὶ θεραπείαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὔρηται,	4
ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς ἀγνοούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν οὐδὲν ἔστιν ἄλλο φάρμακον	3
πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἀμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν.	2
Ἴσοκράτους Περὶ εἰρήνης 39	3
	ΣΥΝΟΛΟ
	15

Ενδεικτικές μεταφράσεις:

Και σεις πρέπει πρώτα–πρώτα αυτό να γνωρίζετε, ότι δηλ. για τις αρρώστιες του σώματος οι γιατροί έχουν βρει πολλά και κάθε είδους φάρμακα, για τις ψυχές όμως

που σφάλουν και είναι γεμάτες από κακές επιθυμίες δεν υπάρχει άλλο φάρμακο από το λόγο που τολμά να επικρίνει όσους κάνουν σφάλματα.

(Μτφρ. Δ. Αντωνίου. 2003. *Ισοκράτη Περί Ειρήνης*. Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια (γραμματικά, συντακτικά, ερμηνευτικά, πραγματικά, αισθητικά). Αθήνα: Γρηγόρης).

Και εσείς πρέπει να γνωρίζετε πρώτα το εξής, ότι για τις αρρώστιες που έχουν σχέση με το σώμα οι γιατροί έχουν βρει πολλές και κάθε είδους θεραπείες, για την ψυχή όμως, που δε γνωρίζει τι είναι ορθό και που είναι γεμάτη από πονηρές επιθυμίες, άλλο φάρμακο δεν υπάρχει παρά ο λόγος που τολμά να επικρίνει τα σφάλματα.

(Μτφρ. Μ.Γ. Ξανθού. 2001. *Ισοκράτης. Περί Ειρήνης, Κατά των Σοφιστών, Επιστολή προς Φίλιππον (ΙΙΙ), Επιστολή προς Αλέξανδρον (V)*. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος).

IV. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ (μονάδες 15)

IV.1. ΣΤΑ ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ (μονάδες 10)

1. Να γράψετε στη **Νέα Ελληνική** τις λέξεις που ζητούνται από τους πιο κάτω τύπους: (μονάδες 5)

(α) **έποίησεν**: παράγωγο ουσιαστικό: **ποίηση, ποιητής, ποιήτρια, ποίημα, ποιητάρης, ποιητική, ποιητικότητα**

(β) **έκόλασεν**: παράγωγο ουσιαστικό: **κόλαση, κολαστήριο, κολασμός**

(γ) **όρέγεσθαι**: παράγωγο ουσιαστικό: **όρεξη, ορεκτικό**

(δ) **παῖδας**: σύνθετο επίθετο: **εκπαιδευτικός, παιδιατρικός, παιδαγωγικός, παιδονομικός, απαιδαγώγητος, αντιπαιδαγωγικός, παιδοκεντρικός, απαίδευτος, ανεκπαίδευτος, αντιεκπαιδευτικός...**

(ε) **δέχονται**: σύνθετο ουσιαστικό: **αποδοχή, εισδοχή, υποδοχή, παραδοχή, εκδοχή, εκδοχέας, συνεκδοχή, διαδοχή, διάδοχος, ανάδοχος, αναδοχή, ανθοδοχείο, ανθοδόχη, αμμοδόχος, αμμοδόχη, εντολοδόχος, ζωοδόχος, καπνοδόχος, κλεπταποδόχος, κληροδόχος, μελανοδοχείο, πανδοχείο, πανδοχέας, ξενοδοχείο, ξενοδόχος, μυροδόχος, παραγγελιοδόχος, σταχτοδοχείο...**

(5X1=5)

Απαντήσεις που δεν ανταποκρίνονται στα ακριβή ζητούμενα βαθμολογούνται με 0 μονάδες, π.χ. (δ) παῖδας, σύνθετο επίθετο: «παιδιάστικος».

2. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιο απαντήσεων τους **αριθμούς** των **αρχαιοελληνικών λέξεων** της στήλης Α΄ με τα **γράμματα** των **συγγενικών νεοελληνικών λέξεων** της στήλης Β΄ (στη στήλη Β΄ περισεύει μια λέξη).

(μονάδες 2)

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
1. χρώμενόν	α. παράλειψη
2. λαμβάνουσαν	β. περιεκτικός
3. ἔχειν	γ. κατάχρηση
4. ἐκπίπτουσι	δ. παράπτωμα
	ε. λήμμα

1- γ

2- ε

3- β

4- δ

(4X0,5=2)

3. Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα **συνθετικά** τους στην **Αρχαία Ελληνική**.

(μονάδες 3)

(α) **ἀθάνατον**: ἀ (στερητικό) (μ. 0,5) + θάνατος (μ. 0,5)

(β) **ἐμμένειν**: ἐν (μ. 0,5) + μένω (μ. 0,5)

(γ) **ἐκπίπτουσιν**: ἐκ (μ. 0,5) + πίπτω (μ. 0,5)

(6X0,5=3)

Σε περίπτωση που δοθεί ως απάντηση στο (α) τύπος εκτός της ονομαστικής ενικού (θάνατος) και ως απαντήσεις στο (β) και (γ) τύποι εκτός του α΄ προσώπου ενικού (μένω, πίπτω) δεν θα γίνονται αποδεκτές.

IV.2. ΣΤΟ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(μονάδες 5)

1. Να γράψετε **δύο (2) σύνθετα ουσιαστικά** στη Νέα Ελληνική με **α΄ συνθετικό** την πρόθεση **περί**.

(μονάδες 2)

Σύνθετα ουσιαστικά: περιγραφή, περιγραφικότητα, περιβολή, περιέργεια, περίμετρος, περίφραξη, περίβολος, περιβόλι, περιβολάρης, περίγυρος, περίοδος, περιπλάνηση, περιοχή, περιεχόμενο, περιεκτικότητα, περιποίηση, περισυλλογή, περιοδεία, περίπτερο, περιπτεράς, περίπτυση, περιβραχιόνιο, περίζωμα, περιφορά, περίληψη, περιήγηση, περιδιάβαση, περίπτωση, περιουσία, περίσταση, περιστατικό, περιβάλλον, περίβλημα, περιγιάλι, περίγραμμα, περίθαλψη, περίσκεψη, περιστροφή, περίστροφο, περιστύλιο, περιτείχισμα, περιτείχιση, περιτοίχισμα, περιτοίχιση, περισπασμός, περιθώριο, περικεφαλαία, περικοπή, περικύκλωση, περίοικος, περιορισμός, περίπατος, περιπέτεια, περιπλοκάδα, περίπλους, περιπλοκή, περιπολία, περίπολος,

περιτροπή, περιτύλιγμα, περιφέρεια, περιφερειάρχης, περίφραγμα, περιφρόνηση, περιχαράκωση, περιφρούρηση, περιωπή, περιδέрайο...

(2X1=2)

2. **γιγνώσκειν**: Να γράψετε δύο (2) παράγωγα επίθετα στη Νέα Ελληνική από τον ρηματικό τύπο που σας δίνεται.

(μονάδες 2)

Παράγωγα επίθετα: γνωστός, γνώριμος, γνωστικός, γνωμικός...

(2X1=2)

3. **έπιπλήττειν**: Να γράψετε ένα (1) παράγωγο ουσιαστικό στη Νέα Ελληνική από το β' συνθετικό του ρηματικού τύπου που σας δίνεται.

(μονάδα 1)

Παράγωγα ουσιαστικά: πλήξη, πληκτικότητα, πλήγμα, πληγή, πλήκτρο...

(1X1=1)

V. ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ (μονάδες 30)

V.1. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ (μονάδες 15)

1. Να αναγνωρίσετε **συντακτικά** τις πιο κάτω λέξεις (είναι γραμμένες με έντονα γράμματα στα κείμενα). (μονάδες 6)

(α) τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν **ἀθάνατον** ἐποίησεν: **κατηγορούμενο** (μ. 0,5) **στη λέξη τὸν μὲν (Ἡρακλέα) ἢ στο αντικείμενο** (μ. 0,5)

(β) ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν **τὰ βέλτιστα** μανθάνειν: **σύστοιχο αντικείμενο** (μ. 0,5) **στο απαρέμφατο μανθάνειν** (μ. 0,5)

(γ) καὶ τῶν **ἄλλων** σοφιστῶν εἶ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώσκειν: **επιθετικός προσδιορισμός** (μ. 0,5) **στο σοφιστῶν** (μ. 0,5)

(δ) ὅτι **πᾶς** ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διήρηται: **κατηγορηματικός προσδιορισμός** (μ. 0,5) **στο βίος** (μ. 0,5)

(ε) **ἡ ἀνάπαυσις** τῶν πόνων ἐστὶν **ἄρτυμα**:

ἡ ἀνάπαυσις: υποκείμενο (μ. 0,5) **στο ρήμα ἐστὶν** (μ. 0,5)

ἄρτυμα: κατηγορούμενο (μ. 0,5) **στο υποκείμενο ἡ ἀνάπαυσις** (μ. 0,5)

2. Στην πιο κάτω πρόταση, αφού **αντιγράψετε** το **απαρέμφατο** στο τετράδιο απαντήσεών σας, να **σημειώσετε**:

δεῖ... σ' (σε) ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας

ὀρέγεσθαι (μ. 1)

(α) το εἶδος του απαρεμφάτου: **τελικό** (μ. 1)

(β) τον **συντακτικό** του **ρόλο**: **υποκείμενο** (μ. 0,5) **στο απρόσωπο ρήμα δεῖ** (μ. 0,5)

(γ) το **υποκείμενο** του **απαρεμφάτου**: **σε** (μ. 1)

(δ) αν υπάρχει ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία: *ετεροπροσωπία* (μ. 1)
(μονάδες 5)

3. *πιστεύουσι*: Να γράψετε το β' πρόσωπο ενικού στην οριστική έγκλιση του Υπερσυντελικού, στην ίδια φωνή.
(μονάδα 1)

Υπερσυντέλικος: έπεπιστεύεις
(1X1=1)

4. *μανθάνειν*: Να γράψετε το α' πρόσωπο πληθυντικού στην οριστική και ευκτική έγκλιση του Ενεστώτα, στην ίδια φωνή.
(μονάδες 2)

Οριστική Ενεστώτα: μανθάνομεν
Ευκτική Ενεστώτα: μανθάνοιμεν
(2X1=2)

5. *έκόλασεν*: Να γράψετε το απαρέμφατο Ενεστώτα στη μέση φωνή.
(μονάδα 1)

Απαρέμφατο Ενεστώτα μέσης φωνής: κολάζεσθαι
(1X1=1)

V.2. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (μονάδες 15)

1. Να μεταφέρετε στον αντίθετο αριθμό τους πιο κάτω γραμματικούς τύπους.
(μονάδες 3)

(α) *ύμᾶς*: *σε*

(β) *τοῦτο*: *ταῦτα*

(γ) *παντοδαπαί*: *παντοδαπή*

(δ) *ίατροῖς*: *ίατρῶ*

(ε) *έπιθυμιῶν*: *έπιθυμίας*

(στ) *έστιν*: *είσί(ν)*

(6X0,5=3)

2. *γινώσκειν*: Να αναγνωρίσετε γραμματικά (μέρος του λόγου, χρόνος, φωνή) τον ρηματικό τύπο και να γράψετε το **ρήμα** από το οποίο προέρχεται.
(μονάδες 2)

απαρέμφατο (μ. 0,5) Ενεστώτα (μ. 0,5) ενεργητικής φωνής (μ. 0,5) του ρήματος γινώσκω (μ. 0,5)

(4X0,5=2)

3. *έπιπλήττειν*: Να γράψετε το γ' πρόσωπο ενικού στην οριστική έγκλιση του Παρατατικού και του Αόριστου στην ίδια φωνή.
(μονάδες 2)

Παρατατικός: επέπληττε

Αόριστος: επέπληξε

(2X1=2)

4. ἔστιν:

(α) Να γράψετε το β' πρόσωπο ενικού στην οριστική έγκλιση του Παρατατικού και του Μέλλοντα. (μονάδες 2)

Παρατατικός: ἦσθα
Μέλλοντας: ἔσῃ/ἔσει

(2X1=2)

(β) Να γράψετε το β' πρόσωπο πληθυντικού στην ευκτική έγκλιση του Ενεστώτα. (μονάδα 1)

Ευκτική Ενεστώτα: εἴητε/εἴτε

(1X1=1)

5. Να μεταφέρετε την πιο κάτω πρόταση στα Αρχαία Ελληνικά. (μονάδες 5)

Οι μαθητές νομίζουν ότι οι ποιητές είναι σοφοί.

Οἱ μαθηταὶ νομίζουσι/ἡγοῦνται/οἴονται τοὺς ποιητὰς σοφοὺς εἶναι.

(5X1=5)

(α) Αφαιρείται 0,25 μονάδα για κάθε τονικό λάθος ή παράλειψη τόνου ή πνεύματος ή υπογεγραμμένης.

(β) Εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν δύο ή περισσότερα λάθη τόνου ή πνεύματος, αφαιρείται 0,25 μονάδα.

(γ) Αφαιρείται 0,5 μονάδα για ορθογραφικό ή γραμματικό λάθος.

(δ) Εάν στην ίδια λέξη υπάρχουν δύο ή περισσότερα ορθογραφικά ή γραμματικά λάθη, αφαιρείται 0,5 μονάδα.

(ε) Σε περίπτωση που συνδυάζονται οι περιπτώσεις (α) και (γ) αφαιρείται 0,5 μονάδα.

(στ) Το επαναλαμβανόμενο λάθος αξιολογείται μόνο μία φορά.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ (μονάδες 15)

Να απαντήσετε σε όλες τις πιο κάτω ερωτήσεις:

1. Ἴσοκράτους Πρὸς Δημόνικον 50-52

(α) Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το διδαγμένο κείμενο; (μονάδα 1)

Επιστολή

(1X1=1)

(β) Τι ακριβώς κάνει η μέλισσα; Πώς ταιριάζει το παράδειγμά της με τις συμβουλές του Ἴσοκράτη; (μονάδες 4)

Η μέλισσα κάθεται σε όλα τα λουλούδια και επιλέγει από το κάθε ένα ό,τι της είναι χρήσιμο (μ. 2).

Έτσι και οι νέοι οφείλουν, κατά τον Ισοκράτη, να ακούν τα χρήσιμα και ωφέλιμα μαθήματα από όλους τους ρήτορες, ποιητές και σοφιστές και να επιλέγουν ό,τι θεωρούν καλύτερο για τους ίδιους (μ. 2).

(2X2=4)

2. Πλούταρχου Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς 9 b – c

(α) Ποια είναι η στάση των πατέρων απέναντι στα παιδιά τους και γιατί; Ποιο το αποτέλεσμα της; (μονάδες 3)

Οι πατέρες πιέζουν υπερβολικά τα παιδιά όσο αφορά τις σχολικές επιδόσεις τους (μ. 1), για να προοδεύσουν (μ. 1), με αποτέλεσμα εκείνα να απελπίζονται και να δέχονται με δυσανεμία και όχι ευχάριστα τα σχολικά μαθήματα (μ. 1).

(3X1=3)

(β) Τι συμβουλεύει ο Πλούταρχος, ώστε τα παιδιά να «δέχονται τὴν μάθησιν εὐνήως»; (μονάδες 3)

Ο Πλούταρχος συμβουλεύει διαλείμματα στους κόπους της μάθησης (μ. 1,5), ακολουθώντας τις συνήθειες της ζωής γενικά, η οποία διαιρείται σε περιόδους έντασης και χαλάρωσης (μ. 1,5).

(2X1,5=3)

(γ) Να εντοπίσετε και να εξηγήσετε:

i) την παρομοίωση

ii) μία (1) αντίθεση (στο υπογραμμισμένο κείμενο).

(μονάδες 4)

Παρομοίωση: όπως τα φυτά με μετρημένο νερό τρέφονται αλλά με το υπερβολικό πότισμα σαπίζουν, έτσι και η ψυχή με μετρημένους κόπους καλλιεργείται και αναβαθμίζεται αλλά καταπονείται αν κουραστεί υπερβολικά.

(μ. 2)

Μια από τις πιο κάτω αντιθέσεις και σύντομος σχολιασμός:

- ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδῆν διήρηται: χαλάρωση και ένταση στη ζωή

- ἐγρήγορσις ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὐρέθη: εγρήγορση και ύπνος

- πόλεμος ἀλλὰ καὶ εἰρήνη: πόλεμος και ειρήνη

- οὐδὲ χειμῶν ἀλλὰ καὶ εὐδία: χειμῶνας και καλοκαίρι

- οὐδ' ἐνεργοὶ πράξεις ἀλλὰ καὶ ἑορταί: ενεργές πράξεις και γιορτές

(μ. 2)

Δεν αξιολογείται η παράθεση του αρχαιοελληνικού χωρίου.

(2X2=4)

ΤΕΛΟΣ ΟΔΗΓΟΥ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ